

KRÁL ČASU

*

I

ŽILI JEDNOU V MALÉ DĚDINĚ DVA VLASTNÍ BRATŘÍ. Starší z nich byl velký boháč, ale přitom zlý a bezbožný. Mladšímu nebylo na statečnost páru v celé dědině, ale byl přitom tak chudý, že neměl mnohdykráté ani on, ani rodina co do úst dáti. Jedenkráté když nemohl již hladem vydržeti, šel k svému bohatému bratru prositi ho o kousek chleba – ale s špatnou se potázal. „Ty taký a taký,“ obořil se naň bratr, – „eště aby som takého oplana¹ choval.“ – I ukázal na dvěře a ven ho vystrčil.

Když ho tak nemilosrdně odbyl, šel něborák a nevěděl, kam se obrátit. Lačný byl, sotva že nohy vlekl, a nemaje ani dostatečného oděvu, zimou se třásl. Boje se domů jíti, šel do hory (lesa). Našel tam pod hruškou napadané plánky, a jakkoli byly tak kyselé, že mu od nich zuby trpily, byl rád, že je našel. Než pokrm ten nezahřál mu žaludek, zima jím třásla a ostrý vítr dul po hoře. „Ach kděže sa ja teraz podějem, hriešny človek,“ naříkal si, „doma niet chleba ani ohňa, a brat ma vyhnal.“ – I tu mu napadlo, že slýchal, na Skleněném vrchu že naveky oheň hoří. – „Puojdém ta,“ pomyslil si ubožák, „ažda² sa mi dajú zohriať, keď už nič inšieho človek nemá.“ – Šel tedy.

Zdaleka viděl už na Skleněném vrchu velkou vatru³ hořet a okolo vetry dvanáct mužů. – Jak ty muže spatřil, střípnul⁴, nevěda, co o nich souditi má. „Čo sa máš bát?“ pomyslil pak, „aj tam Pánboh s tebou.“ – Stoupal přímo k ohni. Přijda k ohni zastal, poklonil se a pozdraviv jich prosil: „Dobří ľudie, zmilujtě sa nado mnou; som človek chudobný, nik⁵ sa

¹ Oplan, ničema. ² Snad. ³ Oheň. ⁴ Ztrnul. ⁵ Zkrácené nikdo.

o mňa něobozre, ani ohňa němám. Dovoľtę sa mi pri tom vašom ohni zohriat.“ –

Všickni se po něm ohlídli a jeden z nich pravil vážným hlasem: „Synok, sadni medzi nás a zohrej sa o daktorého⁶ z nás.“ – Sedl mezi ně, ohřival se o ně, ale an všickni mlčeli, bál se i on promluviti. Pozoroval ale, že si po řadě místa přeměňují; tak obešli oheň dokola, a když zase každý na tom místě se octnul, kde byli seděli, když nebožák k ohni přišel, tu se zdvihl zprostřed vatry starec s šedivou bradou a hlavou plešivou a takto k chudobnému promluvil: „Človeče, nětrať tu takto život, ale choď domou, usiluj sa a statočně spravuj. Naber si z tohoto uhlia, veď ho beztoho všetko stovíme.“ Po těch slovech stařec zmizel. Těch dvanácte povstalo, nasykali chudobnému do měchu uhlí, zdvihli na plece a kázali mu, aby pospíchal domů. – Poděkoval se jim pěkně, ale vrtalo mu to v hlavě, jestli to uhlí měch nepropálí a kterak on je domů donese; než necítil pálení a tak lehkým se mu to břemeno zdálo býti, jako by samý páper⁷ nesl. Těšil se, že budou mít alespoň v chýži teplo, když nic jiného. Sotva domů přišel, vysypal měch na krb, ale div divoucí! Z každého uhlíčku, z každé jiskřičky stal se zlatý peníz! – I nevěděl chudobný, co má radostí dělat, ani svým očím nevěřil, že ta hromada peňazstva jemu patří. I děkoval v duchu oněm dobrým lidem, kteří ho zbavili všechny bídy.

Už tedy měl peněz dost, až mnoho –, že jim ani světu nevěděl⁸. – I chtěl si je přece přeměřit, aby věděl, mnoho-li jich má; poslal ženu, aby mu šla k bratrovi měřici vypůjčit. I rozesmál se bratr řka: „Čože trhan⁹ budě v něj merat?“ – Žena pravila, že jim byl soused trochu žita dlužen, které jim oplatil, že si je chtí přeměřiti. Bratr to nevěřil, aby se přesvědčil, co budou měřiti, namazal měřici na dně smolou, pak ji teprv bratrovi požičal¹⁰.

⁶ Některého. ⁷ Peří, prach. ⁸ Komu je dát, co s nimi. Svět – lid.

⁹ Otrhánek. ¹⁰ Půjčil.

Mladší bratr přeměřil peníze, a bylo jich mnoho. Když byl hotov, šel sám bratrovi měřici odvésti, nevšimna si ani, že na smole jeden peníz se přilepil. Jak to starší bratr viděl, tu hned myslel, že je bratr zbojník. Ihned s velkým křikem do něho se pustil, nadával mu a hrozil, jestli mu nepoví, odkud má tolik zlatých peněz, že ho obžaluje ze zbojnictva. – Co si měl nebožák počít; nechtěl se přece s bratrem zgalibit¹¹, tedy všecko raději mu vyrozprávěl, jak a co se mu na Skleněném vrchu stalo. –

Starší bratr měl bohatství dost, on ale přece mladšímu toho štěstí záviděl; když si mladší krásného statku¹² nakoupil, živnost si zřídil, již s rodinou statečně a svorně spravoval, takže si ho všickni lidé vážili, tu staršímu závist ani pospati nedala. – I umínil si jíti také na Skleněný vrch. „Čo sa bratovi zviadlo, muože sa zviest i mně,“ mínil. – Šel tedy.

Přišel také na Skleněný vrch, kde ta vatra hoří, a hned se začal k těm dvanácti, co dokola seděli, prihovárať: „Dobří ľudie, dajte sa mi, chudobnému, pekne vás prosím, pri tom vašom ohni zohriať, lebo ma zima celkom zdrobila, takže nevládzem¹³.“ – Tu mu odpoví jeden z dvanácti: „Synok, ty si sa v šťastnú hodinu narodil, máš bohatstva dost, ale si skúpy, zlý človek. Pred nami lyhať¹⁴ něsmieš, a že si lyhal, za to ta trest náš něminie.“ Ohromen leknutím zůstal boháč mezi dvanácti státi; bál se jen jediného slova promluvíti. – Těch dvanácte začalo zase místa přeměňovat, jeden vstal, sedl na místo druhého, ten na místo třetího, a tak to šlo, až se vypořádali všickni a každý zase na svém seděl. Tu se zdvihne opět uprostřed ohně onen starec s šedivou bradou a k boháči se obraceje praví mu: „Zle sa vodi ľudom zlým. Tvoj brat je človek dobrý, preto som ho požehnal, ty si človek zlý, preto trestu mojemu něujdeš!“ – Po těch slovech se těch dvanácte zdvihlo, jeden boháče chytil, udeřil a podal

¹¹ Galiba, nehoda, tedy nesjednotiti, mrzutost si udělat. ¹² Dobytkka.

¹³ Nevládnoucí, ani sebou hýbat. ¹⁴ Lhát.

druhému, ten udělal též tak, podal třetímu, a tak to v kole šlo, až ten poslední podal ho starci a ten s ním v ohni zmizel.

Druhý den hledali v dědině boháče, ale nikdo ho více nespatriil. Mladší bratr tušil, kam se asi mohl dít, ale mlčel o tom jako němý. — —

II

Byli jednou muž a žena a ti se velmi lúbili. On by ji nebyl dal za všecek svět a ona mu vše po vůli dělala; tak žili jako dvě zrnka v klásku. Jednou byl on na roli a ona gazdovala¹⁵ doma; nemohl se ani večera dočkati, by se k ní vrátil. Ale cože, když přišel domů, ženy nebylo; — volá, hledá, pláče, darmo vše, ženu nenašel. — Něborák byl celkem ztrápen. Nic ho netěšilo, jen vždy na ni myslil a kam se mu poděla. Po několik dneh, nemoha žalem obstáti, vybral se na cestu do světa hledat ztracenou ženu.

Nevěda, kam se obrátiti, šel jen tak nazdařbůh, kam ho nohy nesly; smutný chodil tak mnoho dní, až se dostal na břeh velkého jezera, při němž stála chyže. „Tu si trochu od-dýchněm a muož byt, že sa aj dačoho dočujem¹⁶,“ myslil sám u sebe a vešel dovnitř. — Ale žena, která v chyži byla, ven ho vyháněla. — „Čo tu hľadáš, čo tu chceš, človeče?“ křičela naň, „tu musíš zahynút, ak sa mojmu mužovi na oči ukážeš.“ —

„A kdože tvoj muž?“ — ptal se pocestný. — „A či nĕvieš? Muoj muž je král vody, ktorý všetko, čo je mokré, pod svojou mocou má. Utěkaj, preboha, bo keděnáhle¹⁷ prídě, tu ta naskutku zje¹⁸!“ — „Ej veď sa už len zmilujtě nado mnou,“ prosil ji muž, „skrytě ma dakdě.¹⁹ Kděže sa mám proti noci pustit, keď som celkom dokonany²⁰.“ —

I dala se vodokrálovna uprosit a skryla ho za pec. Po chvíli přišel král vody, a ještě ani u dveří nebyl, už křičel: „Žena,

¹⁵ Hospodařila. ¹⁶ Něčeho doslechnu. ¹⁷ Sice jak. ¹⁸ Sjí. ¹⁹ Někde.

²⁰ Dočista zemdený.

človečina smrdí, sem ju naraz vystanou!“ – Nėvolnica, darmo by se byla tajila, volky nevolky musela nešťastníka vydati. Tento se, chudák, třásl jako osika a bázlivě začal se vymlouvat, „že on nič zlého něurobil a že sa len chcel spýtať, či tu dač o jeho ženě něchyrovať²¹.“ – „No, keď si taký statočný a ženu tvoju tak ľúbiš, už ti len odpúšťam,“ řekl král vodný, „ale ti spomuoct' němuožem, lebo o tvojej ženě něviem, kreme²² že včera som po vodě pár kačíc viděl plávať; hádam²³, medzi tými něbudě. Vieš ty čo, choď k mojmu bratovi, ten je kráľ nad ohňom, ažda on ti budě vedieť viac povedať.“ – Nėboráček byl rád, že si po toľiku strachu smí odpočinouti, poděkoval se králi vody a hned na druhý den vydal se na cestu ku králi nad ohněm. Ale mu ani ten něvěděl co říci a jen ho zase dále poslal k bratrovi, co byl kráľem větrů. Ani ten, ač do každého kouta zadúchal, s jistotou mu o ženě pověděti nemohl, ale přece ho natolik potěšil, že mu řekl, takovou ženu že viděl pod Skleněným vrchem.

Jak to milý muž uslyšel, že jeho žena pod Skleněným vrchem, hned se pustil cestou nazpět, neboť jeho chyže byla právě nedaleko Skleněného vrchu. Když tam došel, nepodíval se ani domů, ale dal se hore potokem, který pod Skleněným vrchem tekl. – V potoku koupalo se mnoho kačíc a ty volaly na něho: „Dobrý člověk, dobrý člověk, něiď ta, bo tam musíš zahynúť.“ – On se ale nedal odstrašit a jen šel. Trefil tu na mnoho chyží, které když řadou přešel, do největší z nich vstoupil. Tam ho ale náhle velký dav strig a strigoňů²⁴ obstoupil a všickni naň křičeli, co tam chce.

„Prišiel som si moju ženu hľadať, že je vraj tu dakdě,“ – odpověděl muž.

„Ej je tu, ej je tu!“ – křičely strigy obskakující pocestného, „ale ju skuor²⁵ nědostaněš, len keď si ju medzi dve sto ženami poznáš!“

„Eh, akože by som jej něpoznal; – aha, ľala, veď je tu!“ –

²¹ Neslýchat. ²² Kromě. ²³ Myslím. ²⁴ Čarodějníků a čarodějnic. ²⁵ Dříve.

vykřiknul, ženu svou zachytil a objal. Aj žena ho objímala a láskala a těšili se, že zase byli vedno²⁶. – Po chvíli mu pošuškala do ucha žena: „Milý muoj, teraz si ma len poznal, ale něviem, či ma poznáš zajtra, lebo nás tu budě veľa²⁷ rovnako poobliekaných. Ale vieš ty čo? – Choď v noci na Skleněný vrch, tam je kráľ nad časom a má dvanástich sluhou. Spýtaj sa ho, ako by si ma muohol poznať. Ak si dobrý, spomuožu ti, ale ak si zlý, zožerú ťa, že ani kuostky z tēba nēzostaně.“ –

„Dobre,“ povídá muž, „puojdēm sa spýtať; ale mi skuor povedz, ženička moja, prečo si mi tak nēnazdajky²⁸ zutěkala? Ach veď ťa už tak dávno všadě po svetě hľadám!“

„Ja som,“ poví ona, „nězutěkala, ale ma jedon lovec von na potuoček vyvábil, a keď som ta²⁹ prišla, len čo ma a seba vodou pofřkal, naraz³⁰ mi aj jemu krídla narásly. On krídlom strepotal, a v tom okamžení sme sa oba na kačice obrátili. – Už som potom voľky něvoľky musela za ním ísť, až ma dovedol sem; a tu ma zase ženskou urobili³¹. – Ale už teraz puojdēm s tēbou, ak si dobrý, lebo ma len tak buděš muocť poznať.“ –

S tím se rozloučili; ona šla mezi druhé a on se ubíral na Skleněný vrch. Na Skleněném vrchu hořela veliká vatra a okolo ní dvanácte mužů sedělo, to byli sluhové krále nad časem. K těm si muž zamířil. Jak k nim přišel, pěkně krásně je pozdravil. „Čo žiadaš?“ – ptali se ho. –

„Rád by som zvediet, ako by som mohol moju ženu medzi dve sto rovnako poobliekanými poznať?“ – „Jaj dobrý človek, my ti v tom poradiť něznáme, ale počkaj trochu, adaj³² náš kráľ budě vediet.“ – O chvíli vyzdvihne se z plamene starý člověk s hlavou plešivou, bradou šedivou, a když mu pocestný svoji žádost vypověděl, takto mu pravil: „Vnuk muoj, všetky budú rovnako poobliekané, len tvoja žena budě

²⁶ Vjedno, pospolu. ²⁷ Mnoho. ²⁸ Znenadání. ²⁹ Zkrácené tam. ³⁰ Náhle.

³¹ Udělali. ³² Snad – možná.

mať na pravej nohe v krpci³³ čiernu nitku!“ – Jak to dopověděl, zmizel. Potěšený muž poděkoval sluhům a pospíchal s vrchu. Na druhý den, když mezi dvě stě ženskými svoji ženu vybíral, nebyl by jistě ji poznal, kdyby nebyl viděl tu černou nit v krpci. Strigy mu jí odtajiti již nemohly. – I vzal si ji, pospíchaje s ní do své chyže, rád, že ji zase má. –

³³ Střevíce nízké.